

Pe măsură ce copilul citește materiale tot mai dificile, creierul său în curs de dezvoltare reorganizează zone esențiale asociate cu vederea, limbajul și cogniția. În cazul în care copilul în creștere se concentrează și se implică în „proces de lectură profundă” – reflecția, analiza critică, inferența –, creierul lecturii își dezvoltă aceste rețele. Dar, după cum observă Wolf, „nu există un singur tipar al creierului lecturii, iar acesta s-a dovedit că nu are nevoie niciodată să se dezvolte”.

Cum va arăta creierul lecturii al copilului, când va deveni adult? Oare va avea multe conexiuni asociate cu lectura aprofundată, care îi vor permite să înțeleagă cărți lungi, complexe și să aplice în viață înțelepciunea dobândită prin citit? Sau creierul său se va limita la stabilirea conexiunilor necesare pentru a derula pagini Web, pentru a posta tweet-uri și pentru a trimite SMS-uri, în timp ce se uită la televizor?

Nicholas Carr, autorul cărții *The Shallows: What the Internet is Doing to Our Brains*, recunoaște că lectura selectivă, cu scopul de a căuta anumite informații, i-a fost de neprețuit ca scriitor²⁶. „Studii care odinioară necesitau zile întregi de stat în bibliotecă, printre rafturile cu cărți, sau în sălile de periodice se pot efectua acum în câteva minute”, observă el. Totodată, autorul mărturisește:

Nu mai gîndesc așa cum gîndeam cîndva. Sînt cel mai conștient de acest lucru atunci cînd citesc. Îmi era ușor să mă cufund într-o carte sau într-un articol lung... Acum mi se întîmplă rar. După două-trei pagini, încep adesea să-mi pierd concentrația... Lectura profundă, care altădată era firească, a devenit un efort²⁷.

În continuare, el afirmă că prietenii și asociații săi – „majoritatea cu înclinații spre lectură” – au experiențe asemănătoare. De exemplu, Bruce Friedman, specialist patolog, cadru didactic universitar la o facultate de medicină și blogger, declară: „Nu mai pot citi *Război și pace*. Mi-am pierdut capacitatea de lectură”. (Apropo, acest capitol nu vi se pare cam lung? Și mie.)

Cel mai probabil, dacă Friedmann și Carr și-ar propune să citească din nou cărți profunde, și-ar putea recupera capacitatea

de a citi *Război și pace*, pentru că în copilărie, când citeau literatură valoroasă, creierul lor, sinapsă cu sinapsă, au construit conexiuni laborioase și s-au reorganizat, așa cum descrie Wolf, pentru a fi capabile să înțeleagă un roman rus complex. Ca adulți, deși aceste circuite neuronale ar putea fi slăbite sau în stare latentă, deoarece nu au mai fost utilizate, ele sînt totuși rețele deja existente, care pot fi reactivate prin exersare.

Copiii care cresc înlocuind lectura aprofundată cu cea selectivă și vor să găsească anumite informații nu își vor elabora de la bun început aceste rețele. Spre deosebire de Carr și Friedman, ei nu își pot recăpăta capacitatea de a citi *Război și pace*, dacă nu au avut-o de la bun început. Dacă creierul se reconfigurează în copilărie în vederea efectuării scanărilor rapide, dar nu și pentru citirea aprofundată, ulterior, din toate punctele de vedere, lectura romanului *Război și pace* nu va fi o opțiune pentru ei. Depinde de noi să-i încurajăm pe copii să lectureze cărți profunde. Este o alegere făcută de noi în numele lor, care le permite o varietate mai mare de opțiuni în viitor.

Lectura în diagonală este o aptitudine utilă – indispensabilă în lumea în care trăim. Dar, dacă familia dumneavoastră nu trăiește într-un loc izolat, copilul are deja la activ sute de ore de lectură în diagonală și va mai acumula alte mii de ore. Acest tip de lectură necesită un minimum de atenție voluntară, astfel încît copiii o realizează în paralel cu alte activități. Ei nu riscă să nu-și creeze conexiuni care să o susțină, la nivelul creierului. Întrebarea este însă: vor folosi lectura în diagonală pentru a completa cititul sau pentru a-l înlocui?

Dovezile cunoscute despre creierul lecturii sînt clare. Dacă vă încurajați copilul să citească materiale mai lungi și mai dificile și să înțeleagă ce a citit și să reflecteze, riscați mai puțin să aibă un creier al lecturii limitat cînd va deveni adult.

- Nu presupuneți a fi de la sine înțeles că creierul lecturii al copilului va fi precum al dumneavoastră.
- Conștientizați că obiceiurile de lectură ale copilului îi modelează creierul în moduri profunde și durabile.

Nu estompați distincția dintre lectura în diagonală și lectura propriu-zisă

Conform unui amplu sondaj național, 28% dintre copiii și tinerii cu vârsta cuprinsă între 9 și 17 ani au afirmat că verificarea postărilor de pe site-urile de socializare precum Facebook înseamnă citit, iar 15% dintre părinți sînt de acord. Unul din patru copii din această categorie de vîrstă consideră că SMS-urile înseamnă tot lectură²⁸. Așa cum am afirmat însă, în interiorul creierului copilului, lectura în diagonală *nu* este totuna cu lectura profundă.

Acasă, folosiți termenul „diagonală” cînd vă uitați rapid peste postări și mesaje, păstrînd termenul „lectură” pentru articolele mai lungi și pentru cărți? Diferențierea poate părea pretențioasă, dar stimulează conștientizarea.

Conform aceluiași studiu, 86% dintre copii au afirmat că sînt mîndri și au senzația că au realizat ceva atunci cînd termină de citit o carte. Lectura în diagonală nu induce același sentiment, iar cînd vă încurajați copilul să citească, puteți pune accent pe acest lucru.

Pentru a consolida motivația copilului de a citi cărți, ajutați-l să observe cît de mîndru de sine se simte după ce a terminat de citit. Evidențiați efortul și perseverența copilului, și nu cît de deștept este sau cît de repede citește.

- *A fost o carte mare și ai terminat-o de citit. Pun pariu că te simți minunat.*
- *Probabil că te simți foarte mîndru de tine, fiindcă ai terminat cartea.*
- *Poți fi foarte mîndru de tine. Ai terminat de citit ditamai cartea.*

Este cel mai bine să puneți accent pe efortul copilului, și nu pe faptul că este deștept, deoarece vreți să-l motivați să citească următoarea carte. Copiii lăudați pentru că sînt deștepti se simt mai puțin motivați să se străduiască mai mult. Vor să aibă rezultate la fel de bune ca atunci cînd și-au atras laudele dumneavoastră,

dar, cum nu dețin controlul asupra propriei deșteptăciuni, nu știu ce să facă pentru a-și menține performanțele. În realitate, din perspectiva lor, dacă dau impresia că depun eforturi prea mari, nu îi veți mai considera atât de deștepți.

Totuși, când îi arătați copilului că i-ați observat efortul, are la dispoziție un mod foarte clar prin care să-i fie lăudate meritele – și anume, poate depune eforturi. Psihologul Carol Dweck de la Universitatea Stanford a documentat decenii întregi succesul permanent al studenților „perfecționiști”, care cred că trebuie să faci diverse lucruri ca să devii deștept, precum și eșecul pe care îl suferă în cele din urmă studenții „neajutorați”, care cred că deșteptăciunea e din naștere²⁹. Copiii cu mentalitate perfecționistă vor provoca mai dificile. Copiii care cred că a fi deștept este un dat în sine preferă să repete sarcini mai ușoare, pe care știu că le pot duce la bun sfârșit.

Este cel mai bine să nu faceți comentarii cu privire la viteza cu care copilul citește o carte, deoarece astfel îl încurajați să citească superficial și descurajați lectura cu scopul de a înțelege și a găsi plăcere într-o carte.

- Nu confundați lectura în diagonală cu lectura propriu-zisă.
- Ajutați-vă copilul să observe satisfacția personală adusă de cititul unei cărți.

Împărtășiți bucuria lecturii cu copilul la orice vîrstă

Cărțile interactive îi ajută astăzi și pe copiii foarte mici să înțeleagă misterul literelor și să învețe singuri să citească. Opțiunile de „citire cu voce tare” le permit copiilor să audă o voce prietenoasă, înregistrată, care le citește, iar totodată văd cum se aprinde un beculeț la fiecare cuvînt, rînd pe rînd, în sincron cu vocea înregistrată. Copilul o poate lua de la început, poate repeta un pasaj ori de cîte ori dorește, poate alege un pasaj mai avansat, poate începe și se poate opri oricînd vrea. Iată o aplicație minunată a tehnologiei, care îi poate ajuta pe copii să devină buni cititori la vîrste remarcabil de fragede.

În ceea ce privește cărțile interactive cu opțiunea audio, ce anume *nu* luăm în considerare? Deși acestea constituie instrumente de învățare extrem de utile, nu înlocuiesc sentimentele de intimitate și siguranță pe care le are copilul atunci când îi citește un părinte și modul în care acestea îi modelează relaționarea cu lectura. Opțiunile audio pot fi valorificate cel mai eficient ca o completare a citirii cu glas tare de către părinți, și nu ca un înlocuitor. Pe baza unor studii despre dezvoltarea creierului la copiii mici, Academia Americană de Pediatrie recomandă ca părinții să le citească copiilor încă de la naștere³⁰.

Contează dacă îi citiți copilului o carte în format electronic sau una tipărită? Fiecare tip de carte are propriile merite. Cărțile în format electronic sînt mult mai comode, sînt ușor de descărcat și de luat într-o călătorie. Opțiunile de tip „dicționar” le permit copiilor să descopere pe loc semnificația cuvintelor și conceptelor noi. Cărțile tipărite au o prezență fizică diferită și induc o altă senzație, așa cum observă chiar și copiii.

Conform altui studiu asemănător efectuat la nivel național, copiii afirmă că preferă cărțile în format electronic atunci când nu sînt acasă și când nu vor ca prietenii lor să știe ce citesc, dar cărțile tipărite sînt mai adecvate pentru a le împrumuta prietenilor și pentru cititul în pat³¹. Mi se pare interesant că majoritatea copiilor continuă să prefere cărți tipărite înainte să meargă la culcare. Deși viitorul se poate schimba, cu siguranță, deoarece într-o măsură tot mai mare părinții le citesc copiilor la culcare cărți în format electronic, cărțile tipărite sînt deocamdată esențiale, creîndu-le copiilor senzația de ocrotire, de siguranță. Fie că folosiți cărți tipărite sau în format electronic, cititul împreună constituie o șansă prețioasă și rară de a vă consolida relația cu copilul, împărtășind cu el plăcerea lecturii.

În orice moment, ziua sau seara, cititul este o activitate care consolidează eficient atenția voluntară. Nu uitați acest lucru când vă vedeți copilul trimițînd SMS-uri, jucînd jocuri sau accesînd site-urile de *social media*, și puneți-vă întrebarea: „Ce anume *nu* face în acest moment?”. Dacă răspunsul la care vă gîndiți este „nu citește o carte”, întrebările care decurg de aici sînt: „Ce carte citește acum?” și „Unde este cartea?”.

Trebuie să aveți întotdeauna la îndemână o carte preferată a copilului. Țineți multe cărți frumoase undeva unde să le vadă. Când termină de citit o carte, să aveți pregătită una nouă.

Manifestați-vă interesul față de cărțile pe care le citește. Celor mai mulți copii le face plăcere să vă vorbească despre cartea pe care o citesc. Copiii mai mari pot avea impresia că vă implicați în ceva ce le aparține doar lor sau, mai rău, că îi interogați. Momentul ales, sinceritatea, atitudinea dumneavoastră, tonul și alegerea cuvintelor sînt foarte importante.

- *Am citit și eu cartea asta cînd eram de vîrsta ta. Pot s-o răsfoiesc, să văd dacă îmi mai aduc aminte ceva?*
- *Hai să intrăm pe internet împreună și să descărcăm în seara asta cîteva cărți în format electronic, ca să le ai mîine în excursie.*
- *Are un titlu interesant. Despre ce e vorba?*

De asemenea, conform studiului, cît de mult citesc părinții influențează cît de mult citesc copiii lor. Nimic altceva nu are un impact la fel de mare, nici măcar venitul familiei. Sîntem atît de ocupați în fiecare zi, încît tindem să ne simțim vinovați cînd ne așezăm și deschidem o carte. Totuși, aceasta este o dovadă de responsabilitate din partea fiecărui părinte.

În cazul în care copilului îi este greu să înceapă să-și facă temele și vreți să stați în aceeași cameră cu el (așa cum am discutat în etapa întîi, capitolul 4), puteți profita de această șansă pentru a citi. Sau citiți pur și simplu cînd și unde doriți. Bucurați-vă de lectură, fără să vă simțiți vinovat, deoarece o faceți spre binele copilului!

- Să aveți în permanență în casă o carte pe care copilul să vrea să o citească.
- Citiți și dumneavoastră cărți.